

Тема. Тлумачний словник, словники антонімів, синонімів, омонімів, паронімів (практично). Робота зі словниками та іншими джерелами інформації

Мета: повторити, узагальнити, систематизувати інформацію з теми «Лексикологія», застосовувати набуті знання та вміння практично, удосконалювати навички самостійної роботи з різними словниками, спонукати до обміну враженнями щодо здобутої в них інформації; розвивати усне та писемне мовлення; виховувати шанобливе ставлення до рідної мови, удосконалювати власне мовлення.

Предметні компетентності, що формуються на уроці: розуміти особливості роботи зі словниками різних типів; самостійно працювати з різними джерелами інформації; уживати слова відповідно до їхнього лексичного значення; логічно обґрунтовувати висловлену думку;

застосовувати набуті знання для виконання практичних завдань; грамотно й логічно висловлювати думки; установлювати причиново-наслідкові зв'язки; удосконалювати власне мовлення через збагачення словникового запасу; здійснювати самооцінку результатів діяльності.

Ключові компетентності, що формуються на уроці: спілкування державною мовою, інформаційно-цифрова компетентність, уміння вчитися впродовж всього життя.

Обладнання: word-документи: роздавальні картки до вправ «Робота в групах», «Хмаринка паронімів»; картка самооцінювання.

Тип уроку: урок розвитку компетентностей.

Перебіг уроку

Не бійтесь заглядати у словник...

М. Рильський

I. ОРІЄНТАЦІЯ, МОТИВАЦІЯ ДІЯЛЬНОСТІ

Забезпечення емоційної готовності до уроку. «Сонячний настрій»

- Яке ти сьогодні «сонечко»?

- Побажай невеселому «сонечку», якщо воно є поруч із тобою, сонячного настрою.

- **Слово вчителя.** Діти, погодьтеся, що настрій впливає на нашу працездатність, на бажання щось творити. Сподіваюся, що наприкінці уроку всі будуть задоволені результатами своєї праці. Поділіться думками, які види діяльності на уроці зможуть покращити ваш емоційний стан або підтримають гарний настрій.

II. ЦІЛЕПОКЛАДАННЯ

1. Повідомлення теми, мети, завдань уроку; мотивація навчальної діяльності.

- **Поетична хвилинка.**

Читання фрагмента вірша М. Рильського «Не бійтесь заглядати у словник...»

Або прослуховування за посиланням : <https://www.youtube.com/watch?v=brnхоаPc3s4>

- **Слово вчителя.** Відомий український поет Максим Рильський у вірші «Мова» звертається до усіх людей, не тільки учнів. Вирази з цього твору давно стали крилатими. У вірші згадуються відомі лексикографи – укладачі тлумачних словників – Борис Грінченко і Володимир Даль, які все своє життя працювали над створенням словників рідної мови.

- **Бесіда за поетичним твором.**

– Які слова вірша особливо вразили вас?

– «Плекайте мову. Пильно й ненастанно Політь бур'ян». Поясніть, як ви розумієте цей рядок. Про який *бур'ян* говорить автор?

– Що називає поет образними словами *достиглий овоч, сад*?

– Знайдіть у тексті антоніми. Поясніть їхнє значення.

– Яку роль у вашому житті відіграють словники?

2. Визначення очікуваних результатів

Учні висловлюють свої сподівання від уроку.

- Спираючись на тему, визначте свої цілі уроку
- Я вже знаю, але хочу повторити...
- Я хочу дізнатися...
- Я хочу вдосконалити вміння...

3. Мотивація навчальної діяльності (необхідність знання матеріалу)

- **Слово вчителя.** У народі кажуть: «Як розумом не дійду, то в словнику знайду». Сьогодні на уроці ми будемо працювати зі словниками різних типів, учитимемося знаходити потрібну інформацію та будемо вдосконалювати усне й писемне мовлення.

III. ЦІЛЕРЕАЛІЗАЦІЯ

1. Перевірка домашнього завдання, актуалізація й корекція опорних знань, практичного досвіду учнів.

- Виконання тесту

<https://learningapps.org/display?v=psr2nxsdt24>

- Представлення учнівських мініпроектів про словники.

2. Сприйняття та первинне усвідомлення навчального матеріалу, осмислення зв'язків і співвідношень в об'єктах вивчення.

- **Робота з тлумачним словником.** <https://sum.in.ua/s/postup>

– Знайдіть у словнику слова *поступ, блаватний, кострубатий, бриз, манго*.

– Які з цих слів багатозначні?

За потреби скористайтесь онлайн-версією Словника української мови в 11 томах.

- **Вправа «Я – редактор».** Відредагуйте речення з учнівських творів.

На слідуєчій неділі в школі відбудеться цікаве міроприємство. Сьогодні я получила

добру оцінку. Корисливо на сніданок їсти вівсяну кашу. Мені подарували маленьку собаку. Це слово є виключенням із правила. Білет на поїзд ми придбали через інтернет.

Або для дистанційного формату виправити лексичні помилки в словосполученнях за посиланням <https://learningapps.org/watch?v=p77qcouua24>

3. Фізкультхвилинка «Антоніми».

Учні виконують рухи, протилежні до тих, які називає вчитель.

Сядьте. Опустіть руки. Відведіть їх назад. Опустіть праву руку. Опустіть ліву руку. Піднесіть руки догори. Поверніться праворуч. Поверніться ліворуч. Підведіться.

4. Узагальнення та систематизація знань, застосування їх у різних ситуаціях, наближених до життєвих.

Робота в групах. Виконання завдань різних рівнів.

✓ Завдання для 1-ї групи. Робота зі словником омонімів <https://omonimy.info/>

Пояснити лексичні значення поданих омонімів. З поданими омонімами скласти речення, уникаючи двозначності.

Півники, пара, бал.

✓ Завдання для 2-ї групи. Робота зі словником синонімів. <https://synonimy.info/>

Доберіть синоніми до поданих слів. Поясніть відмінності у відтінках лексичних значень або стилістичні відмінності.

Радісний, горизонт, собака, завірюха, думати, орфографія.

✓ Завдання для 3-ї групи. Робота зі словником антонімів. <https://antonimy.info/>

Згрупуйте слова в антонімічні пари. У разі потреби зверніться до словника. Поясніть, чи завжди слова сова-жайворонок будуть антонімами.

Оптимісти, егоїсти, «жайворонки», нудьгувати, «сови», песимісти, сльози, альтруїсти, веселитися, сміх.

5. Творче перенесення знань і навичок у нові чи змінені умови з метою формування умінь

Робота зі словником паронімів. Лінгвістична гра «Хмаринка паронімів».

Виписати дві-три пари паронімів, дати тлумачення їхніх значень, скориставшись словником паронімів за посиланням:

<https://paronimy.info/%D0%B0/%D0%B0%D0%B4%D1%80%D0%B5%D1%81>

Зробити висновок про розрізнення, утворити речення з парою паронімів.

IV. РЕФЛЕКСИВНО-ОЦІНЮЮЧИЙ ЕТАП

1. Підведення підсумків уроку

Бесіда.

- Ми сьогодні активно попрацювали з різними словниками української мови. Чи цікавою і плідною була наша робота?
- Робота з яким зі словників вам особливо сподобалася і ви б хотіли продовжити її вдома чи на наступному уроці?

3. Рефлексія. Самооцінювання.

- Оцінити свою роботу на уроці за допомогою смайлів.
- Заверши думку.
 - Я знаю...
 - Я вмію...
 - Мені потрібно ще попрацювати над...

3. Оцінювання.

V. Оголошення та коментар домашнього завдання.

Для всіх учнів.

1. Повторити матеріал з розділу «Лексикологія».
2. Скласти 8–10 тестових завдань за матеріалом теми.

Індивідуальні завдання.

Створити хмаринку слів-синонімів або антонімів